

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

99.705
Slægtsgården
2003, 365

030827 Frederiksberg Bibliotek

le 2
le 3
le 4
le 8
le 9
le 10
side 11
side 11
side 12
side 15
side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening

August-september 2003

Nr. 365 - 59. årgang

Højt i landskabet ved Hellum i Vendsyssel ligger slægtsgården Sneverholt, der ejes af Kirsten og Poul Frederiksen. De er tredje generation og har i år fejret slægtens første hundrede år på gården. Læs om Sneverholt side 4 - 7.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
Postgiro nr. 8 08 31 42.
E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomskonsulenter:

Anders Frederiksen,
Onsildgade 3A, 9500 Hobro,
tlf. 98 52 25 62, fax 98 52 25 64

Michael Munthe Fog,
Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 58 56 74 41, fax 58 56 74 45

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf./fax 64 85 11 74
E-mail: carlmartin@kaaregaard.dk

Næstformand:

A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3, Grydsted,
9240 Nibe, tlf./fax 98 35 16 03
E-mail: acnibe@familie.tele.dk
(Formand: Bladudvalget
og Himmerlandskreds)

Oluf Føns Knudsen,
Ribevej 88, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 29
(Formand: Vejle Amt)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Signe Jensen,
Gadekærvej 5, Freerslev,
3400 Hillerød
tlf. 48 26 51 10
(Formand: Nordsjællandskreds)

Mogens Frigaard,
»Frigård«, Yppernemøllevej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 20
(Formand: Bornholmskreds)

Vagn Juel Jørgensen,
»Grønlandsgården«,
Øllemosevej 4, Flakkebjerg,
4261 Dalmose
tlf. 58 18 61 11
(Formand: Vestsjællandskreds)

Marie Hansen,
Månebakken 3, Dalby
46490 Haslev,
tlf. 56 71 37 92,
(Formand: Sjælland Syd)

Mogens Høge Hansen
»Hjørnegård«, Lundbyvej 25, Ønslev
4863 Eskilstrup
tlf. 54 45 46 25

Jens Peter Skov Jensen,
»Hobygaard«, Hobyvej 37
4983 Dannemare
tlf./fax 54 94 41 63
E-mail: inge.skafte@edb.dk
(Formand: Lolland/Falster kreds)

Karen Jacobsen
»Østerbygård«
Melbyvej 2
5610 Assens, tlf. 64 71 23 60
(Formand: Fynskreds)

Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelbyvej 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkreds)

Chr. A. Krog
Majbølvej 27,
6470 Sydals,
tlf. 74 41 53 12
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Grethe Plagborg,
Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Else Christa Bollerup Nielsen,
Skrumsager Hovedgaard
Skrumsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Agnete Stampe
»Ny Vastrup«,
Hovervej 105, Hover,
6971 Spjald
tlf. 97 34 80 22
(Formand: Ringkøbing Amt)

Knud Høstgaard Møller,
Lærkevej 34
Balling, 7860 Spøttrup
tlf. 97 56 40 71

Henry Slemming,
Lærkevej 34, Balling
7860 Spøttrup
tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalg)

Jens Skytte,
»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

Niels Thyboe
Kirkemosegård
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup
tlf. 86 47 70 29
(Formand: Århus Amt)

Frants Wetche
»Hvanstrup«
Hornumvej 105
9640 Farsø, tlf. 98 66 30 01

Poul Frederiksen
»Snæverholt«
Dybvadvej 81, Helligum
9740 Jerslev
tlf. 98 83 40 28
(Formand: Vendsysselkreds)

Formanden skriver:

Vi fik en udsædvanlig tidlig start på kornhøsten. De sidste par dage i juli kom der gang i vårbyggen, og vejret gør arbejdet let, kvalitet og udbytte tegner fornuftigt, uden at være overvældende.

Vi er vel nået dertil, hvor der ikke længere er reserver i jorden, og udbytterne vil næppe mere nå tidligere års udbytter.

Om det er godt eller skidt, kan man have forskellige meninger om, men det er en kendsgerning, at nogle af de helt store udbytter, ikke altid har været økonomisk fornuftige.

Nu går vi så og venter spændt på kornpriserne, og der er vel tegn på, at priserne bliver lidt bedre end sidste år. Tørke i Mellem- og Østeuropa har formindsket avlen i disse områder, og det kan få en gunstig indvirkning på vore priser.

I denne uge - uge 32, bliver der høstet overalt, og med de gældende vejruddsigter, vil det svinde meget i kornarealerne, inden ugen er gået.

Høsttiden er altid spændende, men den har ikke længere det romantiske skær over sig som i min barndom, hvor en masse mennesker var beskæftiget med høsten, og mange lange dage blev brugt.

Det var dengang, hvor en tønne korn kunne lønne en karl i en uge, og ikke som nu, hvor en timeløn kræver 2 tønder korn eller mere.

Vi lever i en tid, hvor fødevarer ikke må koste noget!

Vi får jævnligt henvendelser om ejendomme, der bliver helt eller delvis eksproprieret, enten til vejformål eller til bolig og industri.

Der er altid personlige overvejelser, når man bliver udsat for offentlighedens ønsker om at erhverve ens jord, både økonomiske og familiære overvejelser. For dem der bliver opkøbt helt, er det et levebrød, der falder bort, og ofte på et tidspunkt i livsforløbet, der ikke er optimalt. Nogle skal ud på markedet for at skaffe sig en ny ejendom, og der er ikke altid god plads i økonomien hertil.

I disse måneder opkøber man jord til motorvej på Fyn, og som jeg er orienteret, byder man 10-12 kr. m², hvilket altid giver anledning til megen snak. Der kan altid argumenteres for, at prisen ikke modsvarer jordprisen i området, men generelt er det vel den rigtige pris i området.

Jeg forudsætter naturligvis, at der ydes rimelig kompensati- on for de ulemper, der påføres de enkelte lodsejere i området.

Fortsættes side 3

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16, fax 86 48 41 82
E-mail:
arkiv@slaegtsgaardsforeningen.dk
Åbningstid: onsdag kl. 11-15.

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Helge Sørensen,
Enghavevej 6, Årslev
9800 Randers
tlf. 86 49 13 40

Ulrich Alster Klug, Krogebjergvej 94,
2720 Vanløse, tlf. 38 76 11 76
og 24 63 97 81 (med telefonsvarer)
Træffes bedst mandag-fredag
kl. 7.30 - 8.00.
E-mail: dannebrog@post.tele.dk

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Mølletoftgård,
Skælskør Landevej 83, Lundforlund,
4200 Slagelse.
Tlf./Fax 58 58 40 16.
OleGN@mail.tele.dk

Nr. 365 udkommer omkring
den 20. oktober 2003. Stof til dette
nummer skal være hos redaktøren
inden den 20. september 2003.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtrykkeri
4220 Korsør, tlf./fax 58 37 79 43

Hvis jeg nu tager en anden kasket på, nemlig den kommunale, kan jeg sige, at det ikke er det offentliges opgave at løfte jordpriserne, men at betale rimeligt for de indgreb vi måtte gøre i den private ejendomsret.

Jeg ved, at der i Fredericia området er opkøbt store arealer til erhvervsformål, og jeg mener at vide, at der er betalt 26 kr. pr. m² for jorden. Det er jo en ganske anden pris, men jeg kender ikke detaljerne omkring frigørelsesafgift og beskatning, så derfor er det svært at forholde sig til.

Lad mig slå fast, at det offentlige skal behandle folk ordentligt, når man griber ind i deres hverdag, og kompensere for de skader og ulemper man påfører folk, men det offentlige

skal ikke løfte jordprisen i området, til ugunst for det produktive landbrug, og dermed for de unge i erhvervet.

Jeg fornemmer, at landmænd der har været igennem en ekspropriation, generelt føler sig ordentligt behandlet, når slutresultatet bliver gjort op, men der er altid nogle, der har en urealistisk forventning, når det offentlige skal betale.

Jeg oplevede for nogle måneder siden et krav om 50 kr. pr. m² for jord til stiføring langs et hegn. Forstå det hvem der kan.

Fortsat god sommer og god høst.

Kate og Carl Martin Christensen

60 år

Poul Frederiksen, Sneverholt ved Jerslev i Vendsyssel fylder 31. august 60 år.

Poul Frederiksen blev i 2001 valgt ind i bestyrelsen for Dansk Slægtsgårdsforenings Vendsysselkreds. Han valgtes straks til formand og blev medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse.

Han har i sin formandstid lagt et stort arbejde i at øge kredsens medlemstal.

Poul Frederiksen overtog i 1970 slægtsgården Sneverholt, som han har udviklet med stor dygtighed.

(Læs omtalen af Sneverholt side 4 - 7.)

Foruden engagementet i landbruget og Slægtsgårdsforeningen er Poul Frederiksen medlem af Odd-Fellow Ordenen.

Farvel til Slægtsgården

Der handles hele tiden gårde, ved nogle handler opstår der nye slægtsgårde, og ved andre ophører slægtsgårde. Slægtsgårde afhændes enten, når der ikke er interesserede og kvalificerede arvtagere eller når det offentlige har udvalgt sig området.

Når kommunen, amtet eller staten har udset sig en gård, så tager man både hjemmet og arbejdet fra ejeren og hans familie. Man tager mod deres vilje det sted fra folk, hvor de har lagt deres energi, formue og følelser.

Et eksempel er Henneberg Ladegård. Fredericia kommune har nu overtaget denne slægtsgård, hvor Viggo Hansen er fjerde generation. Han er 40 år, og han overtog Henneberg Ladegård i 1989. Det er en god gård med et tidssvarende tiliggende og en besætning på 250 søer.

Viggo Hansen er blevet tvunget til at sælge, for kommunen har lagt en plan for området med erhvervsbyggeri, og Viggo Hansen siger: "Jeg har ikke brudt mig om den måde, som forhandlingerne er forløbet på, jeg har hele tiden været den lille i det spil. Kommunen har købt gården billigt, og kan tjene masser af millioner på at byggemodne og sælge den videre til industri- og erhvervsjord."

Prisen blev 26 kr. pr. m², som lyder af meget, men set i forhold til handelsprisen på ejendomme i området er der ikke betalt for meget. Og mulighederne for at etablere sig på en anden gård med et udviklingspotentiale er begrænsede, når han vil blive på sin hjemegn.

Viggo Hansen er ikke interesseret i at flytte til en anden landsdel, da det først og fremmest vil ændre de tre børns hverdag - med skoleskift og nye kammerater. Følelsesmæssigt er han bundet til egnen med sin familie, og ikke mindst har det påvirket hans forældre, der har været meget stærkt knyttet til den gamle gård.

Viggo Hansen peger på et vitalt problem, nemlig at kommunen vil tage en gård, der er i god drift. Han kunne forstå det, hvis det var en nedslidt gård med en ejer på pensionsalderen. Når Fredericia kommune river Henneberg Ladegård ned forsvinder ikke alene slægtens gård, men der fjernes også et interessant kulturhistorisk byggeri. Avlsbygningerne på Henneberg Ladegaard er gamle, men bygget unikt moderne på sin tid, og de er derfor helt enestående i landbrugsbyggeriet.

Alle der kører ad motorvejen mod Lillebæltsbroen har bemærket den store og markant herregårdsagtige lade, der adskiller sig fra alt andet i landskabet.

Tabet af Henneberg Ladegård er ikke alene for slægten, men vi mister alle sammen et stykke af landbrugets kulturhistorie. Henneberg Ladegård er omtalt i Slægtsgården nr. 329 august-september 1997.

OGN

Turen til Norge

Vedrørende Slægtsgårdsrejsen til Norge 13. - 19. september 2003 - omtalt i Slægtsgården nr. 361, december 2002, så har vi fået en lidt større bus (ikke dobbeltdækker) og derfor er der endnu ganske få ledige pladser til turen.

Tilmelding til Inger M. Hansen på telefon 59 27 59 77.

Kontingent

Er kontingentet for i år betalt?

Hvis ikke bedes det indbetalt snarest.

Jeg har modtaget kontingenter uden afsender af nogen art. Vær opmærksom på at anføre medlemsnummer, navn og adresse, når der betales over internettet.

Der er flere, som betaler kontingent 2 gange. Når det er tilfældet, bliver kontingentet afskrevet på næste år.

Med venlig hilsen

Kassereren

Slægtsgårdsudstillingen

Dansk Slægtsgårdsforenings udstilling om 28 slægtsgårde, som har været vist på Dansk Landbrugsmuseum og Landbrugsmuseet på Hessel, og som nu ses på landbrugsmuseet på Melstedgård, er også i kopi blevet hængt op på Slægtsgårdsarkivet.

Nu er slægtsgårdsudstillingen også tilgængelig på foreningens hjemmeside:

www.slaegtsgaardsforeningen.dk - gå ind under slægtsgårdsudstilling.

Sneverholt

Sneverholt set fra syd sommeren 2002.

Slægtsgården Sneverholt blev i 1970 overtaget af Kirsten og Poul Frederiksen. Siden 2001 har Poul Frederiksen været formand for Dansk Slægtsgårdsforenings Vendsysselkreds. Sneverholt er på alle måder slægtens gård. Første generation overtog i 1903 en ødegård med hede, som han dyrkede op, næste generation byggede til, og nuværende - Kirsten og Poul Frederiksen - har både bygget og købt til.

Forhistorien

I Samlinger til Jydsk Historie og Topografi IX. bind 1882-83 står der om Hellum sogn bl.a.:

"Hellum sogn hører til Vendsyssels højland, og dets østlige del optages helt af bakkekæden Jyske Ås. Omkring 1800 var hele åsen her i sognet udyrket og lyngklædt, men ved udskiftningen fik hver mand i sognet en bakkelod, som de siden have bortsolgt, og således er der på disse lodder tid efter anden bygget 15 huse. Ved disse nybyggere har Åsens opdyrkning i den sidste menneskealder taget et stort fremskridt, og de fleste af dem have drevet det til at blive kørende, og mange af dem sidder allerede i gode kår, eftersom jorden er så god, at den tilstrækkeligt lønner dyrkningen.

I sognets nordøstlige hjørne findes et højland, adskilt fra åsen ved en lavning og på de andre sider omgivet af engdale. På denne strækning har der også været skov, som vel en gang har hængt sammen med Åsens skove. Her fandtes Munkholt skov, Sneverholt Skov, Lundegårds Lund og Snabelhede Lund, hvilke alle sammen var til i første halvdel af det 17. århundrede, og de to første var endda ikke så små. Nu er de alle forsvundne. Sneverholt nævnes allerede 1451, da der blev optaget et tingsvidne på, at den hørte til Hundslund Kloster (Dronninglund). 1500 forekommer et andet tingsvidne, der siger, at "Sneverholt haver været alle ejeres fri fællig, som bor i Hellumlund, Snabelhede, Mudstedt og Paddehede". Men i slutningen af 15. århundrede må gården være bygget, som nu bærer skovens navn.

I Hellum sogn fandtes i slutningen af 16. århundrede ingen selvejere. Kronen havde før den tid ikke så lidt gods her, men det blev allerede tidligt bortsolgt til adelige. Kølskegård ejede en del steder her i sognet, og disse var næsten altid forarmede, eftersom deres beboere måtte gøre fuld hoveri som ugedagstjenere. De øvrige af sognets beboere var, hvad man kaldte "fri bønder", der foruden at svare landgilde kun gjorde ægter; de fleste af disse hørte til Vorgård og Børglum Kloster. Under Svenskekrigen 1658-60 indkvarteredes svenske ryttere i sognet. En af disse hed Klavs, som en nat i følge med to andre kom til Sneverholt, hvor de sønderloge døre og vinduer, så ikke en hel rude blev tilbage, og med deres "blanke degen" bortjog de husmoderen. Derefter stjal de en ny skjorte og noget andet linned, 1 par vanter og en messing kedel. - Over deres voldsgering blev der klaget til ritmesteren, der lå i Sæby, men han ville ikke straffe dem."

I matriklen fra 1682-1688 ses gården Sneverholt med knapt 3 tdr. hartkorn og godt 28 tdr. land dyrket areal. Den var en enestegård, men den var ikke anført som en herregård med skattefri hovedgårdsjord.

I 1903 købte Alfred Frederiksen Sneverholt. Han blev senere gift med Maren Hanghøj og modtog for sin store indsats med opdyrkingen i 1926 Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskabs sølvmedalje og i 1934 sølvpokalen.

Den døde Gård

Forfatteren Salomon J. Frifelt samlede i en række bøger beretninger om de mænd, der havde modtaget påskønnelser fra Det kongelige Danske Landhusholdningsselskab. I bogen "Gennem de jydskes Udmarker" I. samling skildres Sneverholt i kapitlet "Den døde gård":

"I Hellum Sogn, en af Vendsyssels mest forrevne og bakkede Egne, ligger den gamle Gaard "Sneverholt".

Afsides i en Lavning mellem Bakkerne blinker som et vagtsomt Øje en lille klar Dam, mørk af Dybde og Bundens skjulte Væld. Ingen mindes at have set den tørre bort. Hvor haard end Tørken farer frem mod andre Væld og Vandingssteder, altid er der nok af klart, frisk Vand i Dammen her.

Engang fjærnt tilbage i Tiden har en Mand fundet dette Sted og ryddet sig en Boplads her inde imellem Bakkerne og Skovene ved siden af Dammen med det kostelige, klare Drikkevand, det første og vigtigste ved Boet.

Og Bostedet blev siden til en Gaard, "Sneverholt" kaldet. Hvor langt tilbage i Tiden det er hændt, eller hvor gammel Gaarden tør regnes for, kan vist ingen udrede. Men det bliver Hundredaar, her maa tælles med.

I gamle Tingsvidner fra 1635 finder vi saaledes nævnt, at under den haarde Storm forgangen er 325 store Træer omblæst i Sneverholt Skov.

Allerede den Gang har Gaarden saaledes haft et ret anseeligt Tilliggende baade af Skov og Agermark. Ogsaa senere i Tiden findes Sneverholt nævnt adskillige Gange i Skøder og gamle Dokumenter. Her skal dog ikke gøres rede for, hvorledes Gaardens Historie gennem Tiderne er gaaet op og nedtiest og stærkest nedad. Her skal blot kort berettes om, hvorledes denne gamle Gaard, der var sunken ned i det jammerligste Forfald og helt truedes af Udslettelse, rejses og nyskabes igen ved enkeltmands Vilje og Arbejde.

Tidernes Ugunst og mange skiftende Ejere havde efterhaanden handlet ilde med den gamle Gaard derude mellem Hellum Sogns trodsige Banker. Bygningerne forfaldt, Dyrene vantrevs og blev stadig færre. Lyngen groede over Agrene, som Gælden over Ejeren. Alt, hvad der sælges kunde af Jord og Avl, blev solgt. Tilbage var kun den mest triste Armod og Forfald.

Og som sidste sørgelige Udgang holdtes saa i 1902 Tvangsauktion over Gaarden. Men saa ilde var den anskrevet, at

højeste Bud kun blev 1500 Kr. - femten Hundrede Kroner! Dette Bud ønskede den pantejende Bank dog ikke at modtage, men foretrak at se Tiden an og lade Gaarden ligge øde hen.

Og den afsides liggende Gaard derude mellem Bakkerne blev i den følgende Tid et yndet Tilflugtssted for mange af de lys- og lovske Udskidsfolk, der her længst muligt fra Tinghus og Øvrighed havde friere Spil end noget andet Sted i Landet.

Det saa stærkt ud til, at Gaarden helt skulle udslettes. Selv Julestormen 1902 gjorde sit bedste. Taget blæste af Laden, en af Staldenes Gavle væltede og noget af Stuehuset faldt sammen.

De enkelte Købere, der meldte sig, fortrak skyndsomt, saa snart de saa elendigheden.

Et lille Konsortium af Handelsmænd havde nu overtaget Ejendommen og gik paa Røvertogt for at indfange en Køber, der enten havde Mod eller Uforstand nok til at binde sig til den fordums Herregaard.

Og det traf sig netop paa samme Tid, at der oppe i Jerup i et Husmandssted gik en ung Mand, som følte Trang til at faa egen Jord - og helst ikke for lidt - at tumle med.

Han havde i sine Drengear og første Ungdomstid læst gamle Thyregods Fortællinger om Hededyrkere og viljestærke Mænd, der arbejdede sig frem. Disse jævne, troværdige Fortællinger havde ikke blot givet ham Lyst til at læse, men ogsaa i hans Sind vakt en Drøm om selv at udrette noget lignende.

Senere gik hans Hu mere imod at opdyrke Mennesker end Jord. Han var paa Askov, blev Gymnastiklærer og tænkte sig sikkert sin Fremtidsgærning følge helt andre Baner end nybrudte plovfurere.

Men saa brød han brat af og vendte tilbage til Jorden igen. Denne Mand, Alfred Frederiksen hed han, havde Sneverholt-Konsortiet faaet opspurgt med sikker Fært af, at her var en Mand, de kunne bruge.

Der er Folk, der snuser Penge som Støvere Vildt. Og her vejrede de en Arvelod paa 2000 Kr. De Penge var nok lidt Umaage værd foruden den lukkede Vogn, de sendte op efter den ny Køber.

Og de gjorde deres Sager bedst muligt, udmalede med stærke Farver og brede Armsving for den unge Mand, hvilken Gaard her engang havde været og kunne blive igen - Her var den store Mulighed, som aldrig mere tilbød sig: En Herregaard for 6000 kr.! Bare han vilde sit eget Vel lige saa inderligt gærne, som de undte ham det!

De prædikede og sled, saa Skraasovs og Væde dryppede dem fra Mundkrogene af Spænding og Anstrengelse. Et Ord kun, og de havde grædt af Rørelse og hjertegreben Medfølen, om det kunde tænkes at ha overtydet Køberen om deres gode Hjertelag - og fremmet salget.

Og saa havde de endda kanske slet ikke behov at købe saa voldske. For Alfred Frederiksen var mindst af alt nogen Dumrian. Han saa Mulighederne på den øde, vanskkøttede Gaard saavel som Forfaldet. Og han droges af de lynggroede Marker, fordi han saa, her var Mands Gærning at gøre.

Og det slog ham: Rejs denne øde Gaard af Forfald, der er en opgave, Forsynet har lagt den til dig som Vederlag for det Livskald, Du ikke fik Lov at øve.

At har rimeligvis kunde ha købt Gaarden adskilligt billigere af Banken end af Konsortiet, kunde han jo umuligt ane.

Saa snart Tilsagn og Haandslag paa Handelen var givet, jog Landauerer i Flyvespring ad Brønderslev til for at faa Købekontrakten skrevet samme aften, saa sent det end var, saa var Nattesøvnen efter velgjort Dagværk reddet for Konsortiet.

Den 1. marts flyttede Alfred Fredriksen saa ind på sin nye Ejendom, hvor Øde og Forfald skreg fra hver Krog i Husene og hver Knold på Marken. Han gik rundt og saa det efter ude og inde. Noget var værre, og andet bedre, end han havde

tænkt sig. De fire lange straatækte Længer var mere medtagne af Vanrøgt end af Ælde. De var i sin tid bygget saa solidt, at de nok lod sig udbedre til Brug adskillige Aar endnu. De 96 Td. Ld. der var tilbage og ikke Tid efter anden solgt fra Gaarden, laa nu hen i Lyng som den vilde Hede over Bakkerne ud til siderne.

Alt var Øde og Forfald med Minder hist og her om fordums Storhed. Kun Dammen laa blank og lige saa dybmørk, som den Gang fjærnt i Tiden den første Mand satte Bo her. Og nu som den Gang hentedes her hele Gaardens Behov af Drikkevand til Folk og Fæ. En Brønd fandtes ikke, det var her i Bakkerne en lige saa sjælden som dyr Indretning.

Alfred Frederiksen gennemgik det nøje altsammen. At se til var Arbejdet næsten uoverkommeligt for den, som ingen midler havde. Men jo mere han saa på disse tomme, mishandlede bygninger og tilgroede Marker, des fastere fattede hans vilje om det forsæt. Du skal rejse den gamle Gaard, det skal være dit Livskald. Og Du skal gøre det uden at tage paa Borg eller klistre Gæld paa! -

Hvad det første gjaldt var at faa de lynggroede Agre pløjede og Mærgel kørt paa.

Derfor købte han sig et Spænd Heste. Og de to Øg og saa to Faar var det første Aar hans eneste Selskab her ude paa den afsides, øde Gaard.

I sommertiden kunde det sagtens gaa, da følte han ikke stort til Ensomheden. Hver eneste Time, der lyste af Dag, hængte han i med haardeste, anspændte Slid, saa han om Aftenen knapt naaede at faa Tøjet af, før han sov.

Mærgelen var han nødt til at hente helt i Fejborg, saa der maatte hænges i baade af Mand og Bæster for at naa 4 læs om Dagen.

Godt kanske, at haardt, døvende Arbejde saa tvingende fyldte ham hver Time paa Dagen, ellers havde Hjemve og Ensomhed maaske knægtet hans Mod og kuert selv hans mægtige Vilje til at holde ud.

Her var jo i alt saa helt anderledes, end hvad han før havde kendt. Hjemme i Jerup var han vandt til fladt, jævnt Land med vide Udsyn. Her blev han stiv i Knæerne af at trave over de stejle Bakker, der saa lunefuldt lukkede eller gav Udsyn. Men mest savnede han dog samkvem med ligesindede. Før havde han levet med i grundtvigske Vennekredse og de unges Stævner og haft sine bedste Timer indenfor Menighedens Fællesskab. Alt saadant var her paa Egnen ukendt. Og hans egne Livskaar var nu Nybyggerens: Tungt Slid og Ensomhed Dag efter Dag. Ogsaa Nybyggerens Glæder var nu hans, den største, han kendte disse første Aar, var at køre sidste Læs Mærgel paa et stykke i Marken.

Men Søndagene holdt han fast som Hvile- og Helligdage, hvad Nybyggerfolk tit savner Sind til. Var han for udslidt til at drage til Kirke, holdt han en lille Gudstjeneste for sig selv derude i sin Ensomhed.

Selv her paa den døde Gaard mellem de vilde Bakker var han ikke ladt ene. Han fornåm det med usvigelig Sikkerhed: Almagten var ham nær! Gennem Andagtens Stilhed randt til ham ny Styrke med Mod og Fortrøstning - randt ud af Jordens Grøde, af Stammens liv, svundne og atterkommende Tider, Uendelighedens Dyb.

Hvorfra og hvordan? Den var der og rejste hans Sind - Forsynet. Guds Nærhed.

Og med nyt Mod og friske Kræfter gik han ind i næste Uges Slid.

Det skete dog ogsaa, at Længselen efter Fællesskab med andre Mennesker blev ham saa stærk, saa han om Søndagen gik Milsveje til Nabokirkerne, ja helt over til Vraa for at føle sig i Vennekreds og høre den Forkyndelse, han attraaede.

Men sommeren var dog let at komme over. Vinteren var mange Gange værre, fordi da fik Ensomheden Magt og sled ondt i hans Sind. Ingen Sunde følte Ødet saa knugende som i Mid-

vintertid, naar han i halvmørket gik og puslede i den store, tomme Gaard, der gloede imod ham, fortidsfyldt og fremmed fra mørke Kroge og sorte Lugegab. Og i de lange, sorte nætter, naar Blæsten hujede om de hullede Tage, da var det, som Krogenes Mørke og Fortidens Jammer fik Mæle i Suk og Graad og alle de dulgte Lyde, der ikke hørte Dagen til, men ved Nattetid fyldte en gammel, øde Gaard.

Det hændte, at Uhyggen faldt over ham som en klam Tyngsel, da maatte han ud til Øgene for at høre deres Prusten og Gumlen, føle deres varme, virrende Hud under sin Haand og fornemme, at der dog i hans Nærhed var andre levende Væsener end Rotter.

Han prøvede ogsaa at faa Samkvem med sine Naboer. Havde han og de ikke meget til fælles, blot det en Aften igennem at sidde i en hyggelig Stue sammen med andre Mennesker, var saa tillokkende, at han gerne gik lang Vej for at opleve et Par Timers Velvære. Og saa blev det dog kun ringe oplivelse, han hentede ved disse Besøg. Hvor han kom, fik han det samme lammende Raad: Ta endda og rejs fra det Skrammel, jo før jo heller. Du faar aldrig andet end Vanheld der!

Og saa fortalte de. Hvad den ene glemte, huskede den anden. Armod og Usseldom havde der været på "Sneverholt", saa længe nogen mindes. Den ene Ejer efter den anden havde her sat sine Penge og Kræfter overstyr, inden de igen slap derfra. Ja, der var nok mere end een, som ikke havde set anden Udvej af Elendigheden end en Rebløkke ned fra en Hanebjælke. Nej, ta og rejst snarest, det bliver jo Enden alligevel.

Som om Alfred Frederiksens Mod og Vilje til at holde ud ikke var så haardt nok prøvet i Forvejen. Nej, saa blev han hellere hjemme de lange Vinteraftener og prøvede at hygge sig ved en Bog og glemme Ensomheden her i den øde Gaard.

Ensom ja - og dog havde han en stærk Anelse om, at han knapt var saa ensom ved Nattetid, som han kunne ønske at være.

Det hændte en Aften, mens han sad og læste, at Øgene ovre i Stalden blev sært urolige. De skrabad i Stenpikningen, hug i Grimeskafterne og kronnede. Han forstod, der var noget særegent, og skyndte sig derover. Men der var intet at se, kun at Dyrene stod med rejste Hoveder og lyttede med levende, vagtsomme Øren og vimrende Næsebor. Saa hørte ogsaa han en Dør knirke, hørte listende Fjed, Puslen og Pusten et sted inde i Mørket. Der var noget eller nogen derude, hvem saa det var? Næppe Godtfolk. Det jog i hans Hovedhud og Rygmarv som med spidse Isnaale, og Lygten i hans Haand var ikke fri for at ryste en Smule, mens hans Blik for Stalden rundt efter et Vaaben, han i en Skynding kunne gribe, om det gjordes nødt.

Saa huskede han med eet paa den Verselinie, han tit havde sunget: "Med et Fadervor i Pagt skal du aldrig gyse." Her var nok alligevel det bedste Vaaben mod alt det, som hørte Mørket til. En kort Stund stod han stille og samlede sig. Saa gik han roligt ind uden at stænge Gangdøren og læste videre i Grundtvigs "Nordens Mythologi".

En anden Aften senere på Vinteren var han ude at fodre Hestene til Nat. Ude på den store Gaardsplads stod han stille et øjeblik og saa paa det jagende Skylag, der gled over den blanke Maaneskive. Da, hvad var det for en Lyd? Han drejede Hovedet og lyttede anspændt. Vognhjul? Paa den Tid af Døgnet. Rask og fast gik han ud gennem Indkørselen. Og der ude paa Vejen, som kom den ud af hans egen Ladeport, kørte en oplæsset Vogn. Hvad det var, kunde ikke skelnes i det usikre Lys. Men Skyggerne omkring Vognen var Mænd. Og de havde set ham. Straks han kom frem i Gaardsledet, drejede Vognen i skarpt Trav ind mellem Bakkerne og forsvandt. Et læs Tyvekoster, som Banden havde hentet eller haft skjult ude i hans Lade! Saa foretrak han alligevel Ensomheden frem for den Slags ubudne Husfæller.

Godt to Aar stred han sig saaledes gennem Slid og Ensom-

hed. Saa magtede han at købe et Spænd Heste mere og leje en stor dreng. Det betød 8 læs Mærgel om Dagen i Stedet for 4. Nu begyndte det ogsaa at gro paa den nydyrkede Mark. Der blev en Høst at bjærge, om end den kun fyldte lidt i den store Lades Tomhed.

Saa kom de første Køer i stalden. Og det blev nødvendigt at leje Husholderske til at skøtte Huset og malke. Og siden Karl. Den døde Gaard begyndte igen at leve op.

Arbejdet ligefrem yngede med Krav og ny Opgaver. Den lille hærdebrede, stærke Mand var alle Vegne og stedse der, hvor det sværeste Arbejde kaldte.

Men i hans Blik og Sind tyngede Ensomheden lige tærende, nu, som den Gang han gik ene, for han havde jo stadig ingen at dele med, det der var hans Rigdom og indre Trang.

Da Alfred Frederiksen havde stridt med "Sneverholt" i 5 Aar og følte, at han magtede den, vovede han et stort Fremstød. Han lod grave en Brønd.

Den, som ikke kender andet, kunde finde sig i at bære Vandet fra Dammen og op i stalden til Kvæget, saaledes som det var brugt gennem alle de Hundredaar, Dammen og Gaarden havde hørt sammen. Men med Frederiksen var en ny Tid rykket ind paa "Sneverholt" med ny Skikke og ny Krav. Et af Kravene var en Brønd til at lette unødigt træls arbejde og spare masser af Tid.

I Hellum var en Brøndgraver, Kristen Nielsen hed han, der var kendt som en dygtig Arbejder og forvoven Karl, der grov sig ned i svimlende Dybder og altid kom godt fra de værste Vovestykker. Vandaarerne kunne simpelthen ikke ligge gemt saa dybt i Jordens Indre, uden at han jo kunde hente deres kostelige Drikkevand op i Lyset.

Han kom til "Sneverholt" og begyndte at grave. Ude Øst for Laden havde Piletveden givet Udslag og vist Vand, dér skulde da Brønden graves. Den første snes alen gik alt, som det skulde, kun at der intet Tegn viste sig til Vand. Saa kom der et løst, usikkert Jordlag.

"Dette hersens er noget rigtigt Lumskeri, lige til at lægge Laag over Potten" sa Brøndgraveren, da han var oppe at spise.

"Ja, pas paa, vær endelig forsigtig, hvis der er Fare!" bad Frederiksen. Han havde ogsaa set det løse, lumske Jordlag og var urolig. Men Kristen Nielsen lo bare: "Den smule Hul der! det er jo ingen Ting, int stort andet end et godt Rottehul. Nej lad os komme et-halvt-hundrede Alen ned, saa kan vi begynde at snakke om hul!"

Saa gik han ned og tog fat igen. Men bare nogle faa Spandefulde Jord fik de hevet op, saa kom et styrt af det løse Jordlag ned over ham. Og da viste det sig ret, at han var det farlige Haandværk voksen. Saa brat end Jordskredet kom, det traf ham dog ikke uforberedt. I et nu havde han trukket sig op mod Brøndens Side og jaget de krummede Arme som et Dække op for Ansigtet. Hoved og Arme fri, saa var dog Livet bjærget foreløbig, selv om han sad begravet til Armhulerne godt en snes Alen nede i Jorden.

"Smid et Reb med en Løkke herved og prøv, om I ka trække sig op," bød han.

Rebløkken gled ned ved hans Side, og han fik den lempet under Armhulerne. "Ryk saa!"

De sled ovenfor, rykkede i Rebet vilde af Spænding for det Liv, det gjalt. Men det kunde ikke rokke Manden dernede i Jorden.

"Holdt! Holdt! - I rykker Hovedet af mig!"

Hjælpen af dem deroppe nyttede intet. Han maatte hjælpe sig selv. Med inderlig Taalmodighed og med stadig Fare for at blive kvalt under et nyt Jordskred maatte han rokke og skrabe sig løs. Det tog Timer, hvis Spænding kanske var lige saa pinefuld ovenfor som nede i Brønden.

Da Kristen Nielsen endelig tilklistret af Jord og Sved stod oppe i dagslyset igen, udløstes Spændingen i et stille og inderligt "Gud ske Lov!"

Lars, Jan og Poul Frederiksen fotograferet midt under frøhøsten 2002.

"Ja," sagde Brøndgraveren og spyttede sin sandede Skraa ud. "Æ siger aasse Guj ha Low for mig selv, men int for min Hammer og saa mine Træskow, fore de bløw dænijer!" Han vilde partu ned igen for art grave sine Ejendele frem. Frederiksen maatte ligefrem forbyde ham Vovestykket, da Overtalelse ikke hjalp.

Arbejdet med Brønden var omsonst. Den lod sig ikke føre videre, og vand var der ikke Spor af.

Saa forsøgte de inde på Gaardspladsen. Her tegnede det til at gaa bedre. De havde allerede Brønden ført ned lige saa dyb som den første, og der var Tegn nok, som tydede på Vand. Saa en Middag, mens alle Folkene og Brøndgraveren med, sad og spiste, lukkede et Jordskred Brønden. Der maatte begyndes omtrent forfra og stive af med Brædder og Tømmer.

Brønden blev gravet og gav vand. Men for lidt. Alt som Husdyrholdet voksede, og behovet efter Vand steg, blev denne Brønd stadig mere utilstrækkelig.

Da maatte der graves en ny og tredje Brønd. Denne Gang blev den 34 Alen dyb og gav rigeligt Vand. Han lod nu anlægge et godt, men dyrt Vandværk med Vindmotor, stor muret Cisterne og Ledninger over hele Gaarden.

Ogsaa her havde hans Vilje sejret. Gaardens Livsnerve blev flyttet fra den aabne Dam til den dybe Brønd.

Og som Alfred Frederiksen førte brønden igennem, saaledes atter rejste han Stykke for Stykke den døde Gaard.

Først Marken, hvor Lyngen veg for Sædmarker. Saa Husdyrene flere og flere i de tomme Baase. Men Baasene var simple og Stalden udtjent. Det næste Krav var da nye Stalde. Siden kom Turen til den gamle "Rolling", der gennem Tiderne havde dulgt saa mange slagne og triste Skæbner - vel ogsaa nu og da lidt Menneskelykke. Et nyt og rummeligt Stuehus rejstes med Sol og Luft gennem de store, lyse Stuer. Og paa de nøgne skrænter om Gaarden blev der plantet Læ og Have og en lille Plantage - den gamle udslettede Skov, der igen fik Mæle i de unge Træers Sus omkring "Sneverholt". Ned omkring den gamle Dam, Bostedets Udspring, anlagdes en stor smuk Have - Park, ville mange sige. Men Sneverholt-Manden ryster paa Hovedet og ler med sin stærke, sunde Latter. som hverken Slid eller Ensomhed har kunnet kue, kun givet en mørkere Undertone af Sindsstyrke og Livsvisdom. "Nej, Nej! Hellere Kaalgaard end Park. Vi er Bønderfolk!"

Den store Fornyelse for Gaarden som Mand var dog den Gang, han førte sin unge Hustru i Gaarde. Først da var den døde Gaard fuldt rejst og nyskabt som Hjem.

Han kunne dyrke op, bygge og plante. Men kun Kvindehænders Hægen og Hyggen kunde gi Stuerne liv, skænke Nuet Fylde til at vokse til Fremtid.

I en gammel jødisk Mythe fortælles om en ung Kvægdriver, der maatte tjene 7 Aar for sin Hustru - Alfred Frederiksen tjente sit Livskald og sin Gaard trofast gennem 13 anspændte Arbejdsaar, inden han fandt og vandt sin Maren.

Der er Sollys og frisk Luft i de store, dybe Stuer paa "Sneverholt" - Proprietærgaardsagtigt? - Nej langt fra. Der er over Hjemmet her et solidt Bondepræg af Samliv med Jord og Dyr, og en gammeldags Bred Gæstfrihed med veldækket Bord og opredt Seng i Gæstekammeret. - Højskolen har ogsaa ydet sit gennem Billeder, Bøger og Tidsskrifter.

Et hjem, hvor gammelt og nyt mødes og enes - det gamle og det nye "Sneverholt".

"Fortæl mig lidt om de første Aar, De gik her ene på den øde Gaard?" beder den Gæst, som en Dag uventet er dumpet ind i Gaarden.

"Aa, er det værd?" værger Frederiksen af. "Det har ingen Interesse for andre end mig selv."

Men Gæsten trænger paa. Og modstræbende og inderligt bange for at nævne noget, som blot svageste Gran kan ligne Selvros, fortæller da den stilfærdige, beskedne Mand om de første Aars Strid og Ensomhed, Skuffelser og Fremgang, som var det dagligdags Ting, enhver kunne have gjort bedre.

"Hvornaar har De nu i disse svundne Aar haft Deres største Glæde og bedste Oplevelse!" spørger Gæsten og tænker sig vel, Svaret maa blive noget i Retning af Bryllupsdagen, en rig og skøn Høstdag, eller da Kransen hejstes over de nye bygninger.

Alfred Frederiksen sidder lidt, saa ser han hen til Hustruen, og der kommer over hans stærke, vejrhærdede Ansigt et lyst Skær som af et skønt Minde.

"Ja, det er jo ellers noget, man ikke saadan snakker om til fremmede. Men nu har jeg fortalt saa meget andet, som jeg ikke havde tænkt mig at nævne. Den skønneste Oplevelse jeg mindes, det var den første Søndag efter vort Bryllup, da var vi til Alters sammen, Maren og jeg, da fornem jeg først ret, at nu var jeg ikke ene, men nu var vi to til at dele alt."

Bedre end en lang Levnedstegning kan dette Svar kendetegne den Mand, som ved sine Armes Kræfter og sit Sinds styrke rejste den døde Gaard og skabte det nye "Sneverholt".

Slægten

Maren og Alfred Frederiksen var barnløse og i 1945 overtog nevøen - Arne Frederiksen - "Sneverholt".

I 1970 overtog sønnen, Poul Frederiksen, gården. Han er gift med Kirsten, og de har fem børn. Der er to sønner - Lars på 26, som er agrarøkonom fra Hammerum, og Jan på 21 der er i gang med sin landbrugsuddannelse. Det ser ud til, at Lars inden længe overtager "Sneverholt" og Jan kan senere få den anden gård.

Driften

Der er 199 ha fordelt på tre ejendomme. Hertil kommer 40 ha tilforpagtet. Det dyrkes med frø, raps og korn.

Der er 325 søer, og der er stiplads til 4000 slagtesvin.

Foruden Poul og Lars Frederiksen er der en fast mand i maren samt en driftleder og en elev i stalden.

Bygninger

Stuehuset blev opført i 1916 af Alfred Frederiksen og renoveret i 1979 af Kirsten og Poul Frederiksen.

De tre udlænger omkring gårdspladsen blev fornyet af Arne Frederiksen, men Poul Frederiksen har bygget alt det andet.

OGN

Alfred Frederiksen, der i 1903 overtog "Den døde Gård", modtog i 1926 Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskabs sølvmedalje og i 1936 selskabets sølvpokal for sin opdyrkning af jorden til Sneverholt. Begge påskønnelser opbevares stadig på gården.

Johannesminde

Johannesmindes stuehus er et smukt bevaret eksempel på Østjysk bindingsværk. På billedet ses Rasmus Haug, hvis mor, Gitte Laugesen Haug, er fjerde generation.

I Trelde nord for Fredericia ligger slægtgården Johannesminde. Gården blev delt i 1973. De smukke og interessante bygninger med lidt jord blev i 1989 overtaget af Gitte Laugesen Haug. Jorden blev lagt til Østerbygård, der i 2000 blev overtaget af Jens Ejnar Laugesen.

Ejerne

Johannesminde hørte, som de andre gårde i området, under Koldinghus Ryttergodts, og ved ryttergodsets salg i 1765 købtes gården af Jens Sørensen, som i 1797 overlod den til sønnen Søren Jensen Pagh. Hans datter, Johanne Pagh, blev gift med Jeppe Ousen, og det er efter hende, at gården fik sit navn. I 1862 overtog sønnen, Søren Ousen, Johannesminde. Efter hans død ti år senere, solgte enken, Ane Kirstine Madsen Kjær, gården.

Efter et par handler købtes Johannesminde i 1888 af Jens Jepsen, hvis enke i 1897 blev gift med Jens Peter Laugesen.

I 1926 overtog Ejnar Laugesen Johannesminde. Senere købte han sin morbroders gård og i 1947 Østerbygård, der begge ligger i Trelde. Hele udstykningen langs Vejle Fjord er fra "morbroderens gård".

I 1957 overtog Anna og Ejnar Laugesens søn og svigerdatter Jens Peter og Karen Laugesen Johannesminde, og efter sammenlægningen af jorden i 1973 flyttede de ind på Østerbygård, mens den ældre generation flyttede tilbage til Johannesminde.

I 1989 købte datteren Gitte Laugesen, der blev gift med Peter Haug Johannesminde.

Østerbygård blev efter Jens Peter Laugesens død i 2000 overtaget af sønnen Jens Ejnar Laugesen.

Ladens nordvæg. Bemærk det unike bindingsværk. Øverst murede tavler, nederst bulfjæle.

Bygningerne

Stuehuset til Johannesminde er opført i 1832. Årstallet står på gavlen sammen med Jens Jepsen Ousen og hustruens initialer. Det er et smukt eksempel på østjysk bindingsværk, og tilmed har det bevaret stråtaget.

Den ene udlænge er revet ned, men der er stadig to længer tilbage - begge i bindingsværk, og på nordsiden af laden findes det helt enestående bindingsværk med bultømmer. Denne længe er antagelig sat om i 1825.

Bindingsværk og bulhuse.

Fra middelalderen til slutningen af 1800-tallet var bindingsværk altdominerende i Danmark. Østjylland og det østlige Sønderjylland var skovrige egne med rigeligt egetømmer. I visse sønderjyske egne fortsatte op i 1700-tallet den middelalderlige bulkonstruktion, selvom samme område i stigende omfang også brugte grundmur.

Bul er det gamle danske ord for en stor træstamme, og ved et bulhus forstås en træbygning, hvor planker kløvet eller - siden - savet ud af en sådan stamme, udgør vægfladerne.

Bulhuse er bindingsværk kun i træ, som forfatteren Gorm Benzon skriver i bogen Gammelt dansk bindingsværk.

Plankerne - bulfjælene - erstatter de klinede eller murede tavler, som vi ellers er vant til at se i bindingsværk.

Bulfjælene er notet ind i husets stolper, og de er - i modsætning til, hvad der er tilfældet med stavværk, altid anbragt vandret. Bulkonstruktionen kaldes også bulværk, og den har kunnet anvendes til meget andet end til husvægge. Brøndsider og brøndkarme har ofte været bulværk, og i fæstninger har man afstivet opkastede jordvolde med det. Ligeledes har bulværk gjort nytte i havne, hvor det anbragtes på kanten mellem vandet og det tørre land. Foran bulvæggen kunne der dybes ud, så skibe kunne lægge helt ind til den, og bag den var det muligt at fylde op med jord, sten etc., som trævæggen forhindrede blev skyllet bort.

Navnet forvanskes iøvrigt siden, det blev til bolværk.

Fodremmen er lagt på Flensborgsten. I bindingsværkets nederste del er tavlene fyldt ud med bulfjæle, hvorimod den øverste del er med murede tavler.

Efterlysning

Laden til Johannesminde, hvor der er bulfjæle i bindingsværket, er det eneste eksempel, som jeg kender, men skulle der være andre bindingsværksgårde med tavler af bulfjæle, så hører jeg gerne om det. Tlf.: 58 58 40 16.

Skrumsager Stampemølle

Den gamle Skrumsager Hovedgård ved Sønder Bork nær Ringkøbing Fjord, er tidligere beskrevet i bladet, men her berettes om den vandmølle, som i 1871 blev bygget ved siden af gården.

Beretningen er afleveret af Elsa Christa Bollerup Nielsen, Skrumsager Hovedgård.

I 1909 solgte farver Ernst Jensen stampemøllen til Laura og Christian Kronborg Djernes, som drev stamperiet og farveriet frem til 1930. Fra o. 1920 var der også elektricitetsværk i vandmøllen.

Et farveri og stamperi lå altid ved et vandløb. Der skulle bruges meget rent og rindende vand, som skulle kunne stemmes op, da vandet også blev brugt som drivkraft for maskiner.

Maskinerne bestod af stampe, skyllevalse, kradsemaskine, overskæringsmaskine og en rulle, der var håndtrukket.

Farveriets råvarer kom fra får, som der var mange af på begge sider af Ringkøbing Fjord, og farveren opkøbte ulden i de omkringliggende sogne. Ulden blev til både yder- og underbeklædning, og den blev i de fleste tilfælde afregnet med levering af færdigvarer i form af garn eller klæde.

Der var også dem, der kom med ulden for at få den bearbejdet til garn eller vadmelsklæde.

Ulden skulle være meget ren og blev derfor vasket i sæbeopløsning. I gammel tid blev ulden bearbejdet i hjemmene af kvinderne, som kartede og spandt, men også brugte vævene for at tjene en ekstra skilling. Senere gik man over til fabriksbearbejdning, hvor man fra Skrumsager benyttede Ølgod uldspinderi og Grindsted klædefabrik.

Ulden var meget fedtholdig og gullig. For at en væv kunne farves, skulle de være fri for fedtstoffer og måtte en tur i stamperiet.

Stampen var en stor vaskemaskine, der havde fire store trævalser vandret liggende og seks lodrette valser. Der var luger i hver side af stampen, for at man kunne trække vævet imellem og omkring valserne, og til sidst syede man enderne sammen. Stampen blev sat i gang, og når tøjet roterede imellem og omkring valserne, blev en sæbeopløsning hældt på tøjet samt kogende vand. Denne proces blev gentaget til tøjet var rent og fri for fedtstoffer. Uldgarnet blev også vasket, men med håndkraft. Fra stampen gik vævet til skyllevalsen.

I farveriet var der tre kobberkedler og en dampkedel, og der blev farvet i mange forskellige kulører. Farveprøverne blev samlet i en mappe, så kunderne selv kunne vælge farve.

Farvningen tog en time, hvor kedlerne skulle holdes i kog, og hvor vævene eller garnet ikke måtte være i ro. Efter farvningen skulle der foretages en kraftig skylning, og så kom det ud på tørrepladsen.

Hvis en væv skulle bruges til dagligtøj, blev der ikke gjort så meget ved det bagefter. Det blev bare kørt over kradsemaski-

nen, og så var det færdigt til jakke og bukser.

Til stadstøj skulle der en større behandling til. Tøjet kørtes først over kradsemaskinen. Derefter blev det flere gange kørt over i overskæremaskinen, indtil klædet var fuldstændigt glat. Så kom det i varmepresse og derpå, efter at være rullet om et rør med mange små huller, sat over dampkedlen for at blive gennemdampet.

Så var klædet klar til mange forskellige ting: habitter, kjoler, gardiner, broderede bordtæpper, portier osv.

Gudrun Djernes Haugstrup, der er datter af farveren Christian Kronborg Djernes, Skrumsager Mølle har fortalt:

"Når tungefiskeriet var slut, tog far over Klitten med regninger, og vi børn fik på skift lov til at tage med. Det var en stor oplevelse for os. Vi blev færgen over med robåd fra Nymindesgab, og så gik vi på besøg med regningerne.

Alle steder var man parat med pengene, og så skulle vi have kaffe. Jeg husker også, at det altid var godt vejr på vore ture."

Gudrun Djernes Haugstrup oplyser, at de store kobberkedler fra Skrumsager stampemølle og farveri er overdraget til købstadsmuseet

Den gamle by i Århus.

Vandmøllen blev i 1957 købt af Skrumsager

Hovedgårds ejer, hvis datter og svigersøn, Elsa Christa og Bent Nielsen, nu ejer og beboer gården. På samme tid oprettedes dambrug, så der er stadig en virksomhed omkring åen. Møllehuset står som et minde over den tidlige industri.

I farverens hus bor nu Elsa Christa og Bent Nielsens søn og svigerdatter Jens Christian og Sanne og deres to børn.

Den skibbrudne pige

Christian Jensen til Skrumsager Hovedgård, som i 1957 købte vandmøllen tilbage, har sat sig et uvurderligt spor på Sønder Bork kirkegård. Her er en montre med et glasmonument, som han fandt i en affaldsbunke på Sønder Bork kirkegård. Da Christian Jensen kendte historien om pigen, tog han monumentet med hjem og efter istandsættelse er det anbragt på kirkegården.

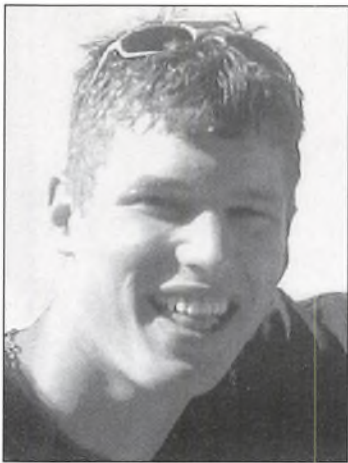
Historien er, at i 1847 drev en skibsbruden pige i land fra et skib, som gik på grund. Da man fandt hende, sad der ved hendes side en hund.

Pigen blev begravet på kirkegården i Sønder Bork, og hunden blev i præstegården.

Et par år efter - i 1849, under Første slesvigske Krig - kom en tysk soldat til Sønder Bork. Hunden trak han med på kirkegården, hvor han fandt sin elskede Maria, der var på rejse med sin fader, da hun omkom.

Beboerne i Sønder Bork rejste derefter glasmonumentet til minde om den skibbrudne pige.

En rejse for livet

Lars Pedersen, Galten beretter om sin oplevelsesrige uddannelsesrejse til New Zealand, der gennemførtes med legat fra Jens og Anna Jensens fond.

Den 22. juli 2001 steg jeg på et fly for senere at lande på den anden side af jordkloden, nærmere betegnet New Zealand - 22 timer og ca. 19.000 km fra Danmark.

Jeg var på daværende tidspunkt halvvejs gennem en landbrugsuddannelse, og på baggrund af det valgte jeg at tage noget af min praktik udenfor Danmark, og hvorfor ikke tage så langt væk som muligt.

Jeg fik kontakt med Landøkonomisk rejsebureau, som har arrangeret alt fra flybilletter til godkendt praktikplads.

Da jeg godt træt stod af flyet i New Zealands 2. største by Christchurch, som ligger på sydøen, modtog Geoff fra Renz New Zealand (Landøkonomisk rejsebureaus samarbejdspartner) mig med et velkommen til New Zealand. Vi fik min bagage læsset, og jeg gik om på højre side af den gamle firehjulstrækker, som dog stadig havde en vis stil. Geoffs kommentar var: "Vil du køre? Jeg tog mig til hovedet og løb om på den modsatte side. I New Zealand køres der i venstre vejbane.

Jeg skulle opholde mig 2 dage hos Geoff og hans kone Rochelle, som var i gang med at bygge deres drømmehus, med langt til naboerne og flotte bjerge i baggrunden. Det var på dette tidspunkt vinter "Down Under", og ingen har installeret el- eller gasvarme i deres huse, så selvom man er viking, så kræver det sin mand at gå fra dansk sommer til uopvarmede huse i new zealandsk vinter. Alt varmt tøj blev fundet frem, og termoundertøjet blev brugt flittigt. Dagen gik hurtigt, og nu var det tid til at møde min værtsfamilie, et yngre par uden børn, men med 3 hunde, 4 katte, 2 får, 200 kvier på opdræt og 500 malkekøer. Der var ca. 150 ha til afgræsning. Gården ligger ca. 100 km nord for Christchurch i en lille by, Culverden, med godt 300 indbyggere. På gården arbejdede en pige, som lige var færdig med folkeskolen, hende skulle jeg bo sammen med i et lille "container hus". Der ud over fodermesteren Regan, som var af Maori afstamning, de indfødte i New Zealand. Vores arbejdsdag begyndte mellem 4 og 5 om morgenen, alt efter hvem der fik morgentjansen, indsamling af 500 køer til malkning, hvilket kunne tage op imod en time, alt efter hvilken indhegning køerne befandt sig i, max afstanden ca. 2 km. Efter malkning og rengøring gerne omkring klokken halv ni, havde vi ca. en times morgenpause. Derefter skulle vandringsmaskinerne flyttes, det var to roterende vandringsmaskiner med et vingefang som en Boeing 747, nogle van(d)vittige store maskiner, der lagde 50 mm vand ud og gerne skulle overbruse samme areal hver 14. dag. Der vandes fra start september til slut februar. Vandringsmaskinerne blev flyttet dagligt for at opnå en cyklus på 14 dage, ca. arbejdsbyrde pr. dag 2 timer, plus en time for flytning af nogle små sprinklere i hjørnerne. Fodring med ensilage var en anden daglig rutine. Dagen gik desuden med fodring af kalve, reparation af hegn osv. Omkring kl. 16 begyndte vi indsamlingen af køerne til eftermiddags malkningen. SDM og Jersey var de to dominerende racer i flokken, men også enkle andre racer var iblandt. Køerne blev malket i en malkegrav, med 36 malkemaskiner siddende i midten, et såkaldt svingover system. 36 køer på hver side, 36 malkemaskiner på den ene række, hvor efter vi svingede malkemaskinerne over i modsatte række. I New Zealand producerer en gennemsnits ko ca. halvt så meget mælk som en ko i Danmark, men mængden af energirige foderprodukter er også begrænset, der gives evt. lidt valset korn. Når køerne var malket, og kalvene var fodret, så havde vi fri, klokken havde passeret 19.

Arbejdet var utrolig spændende i august, september og oktober. Specielt pga. at samtlige køer kælver i denne periode, og 450 køer der kælver, det giver arbejde. Så her nåede vi gerne op på en 80 timers arbejdsuge.

Min værtsfamilie var såkaldte Sharemilker. De ejer ikke gården, men kun køerne og maskiner, så deles mælkeindtægten i to lige store portioner, halvdelen til dem og den anden del til gårdejereren. Der ud over var de factory supplier, hvilket betyder at der kun malkes 10 mdr. af årets 12, det vil sige, at man har ingen indtægter i juni og juli, hvor køerne goldes.

I november måned fik jeg nogle problemer med min værtsfamilie. På dette tidspunkt var Regan og pigen rejst til andre gårde pga. problemer med værtsfamilien. Jeg fokuserede meget på det antal timer vi skulle arbejde om ugen. I nogle papirer - som jeg havde fået inden afrejsen - stod der, at fra ankomst og ca. 3 mdr. frem skulle jeg regne med at arbejde op mod 55 timer ugentligt. Nu var vi i november og vi arbejdede ikke mindre end i september. Jeg kontaktede Geoff fra Renz som godt kunne forstå mine bekymringer. Geoff tog en alvorlig snak med min værtsfamilie, det blev sagen ikke bedre af, så Geoff og jeg besluttede, at en anden gård nok var den bedste løsning for mig. Jeg havde ønske om at komme til en gård med en malkekarrusel, jeg fortalte min værtsfamilie, at jeg meget gerne ville flyttes til en sådan gård. På denne måde troede jeg, vi kunne bibeholde kontakten med hinanden, men nej. Jeg har ingen kontakt med dem i dag, og Geoff bruger dem ikke længere. Den 27. december kom mine forældre for at besøge mig, noget som var aftalt inden afrejse og havde intet med denne sag at gøre. Jeg viste dem Sydøen, vi startede i Christchurch og kørte hele øen rundt med kystlinien. Vi havde en utrolig god ferie, og helt specielt var det at fejre nytår i 30°C. Min mor og jeg fik sprunget bungy, noget der skal opleves i New Zealand. Mine forældre tog hjem 18 dage senere med en rig oplevelse i bagagen og bekræftelse på udsagnet: Hvis der findes et paradys på jorden, så må det være øerne sydøst for Australien, ved navnet New Zealand.

Geoff havde i mellemtiden fundet nogle afløserer for min tidligere værtsfamilie, enten kunne jeg komme syd for Christchurch og malke 1.000 køer, eller også kunne jeg komme til Geoffs farm og malke 500. Jeg valgte Geoff af flere grunde. Gården var forholdsvis ny og maskinerne var up to date, der ud over var de town supplier, men det vigtigste var, at jeg troede, Geoff og jeg ville passe perfekt sammen.

Den 15. januar begyndte jeg mit arbejde. Det viste sig, at jobbet var som skabt til mig. 4 dage senere stod jeg selv for malkningen og vask af hele systemet, et ansvar jeg ikke havde fået på den tidligere farm.

Rihs, Dan og Mike var mine kollegaer, og vi havde det fedt sammen. De tog mig med til Rugby - både deres træning og kampe. Jeg kom til at bo hos Geoff og Rochelle, som boede ca. 2 km fra gården. Geoff og jeg havde et sammenhold uden lige, vi løb, cyklede, fældede træer osv. Sent vil jeg glemme vores cykelture i tørlagte floder og løb op af Mt. Ritson 1000 m over havet overflade. Gården er et familiefortagende som ejes af Geoffs far, to onkler og Geoff. De havde også en anden gård. I alt blev der drevet 700 ha. På den ene gård malkede vi 500 køer året rundt, altså Town supplier, hvilket betyder mælken bliver brugt til drikkevarer i modsætning til factory supplier, hvor mælken bruges til ostefremstilling o.l. På den anden blev der malket 400 køer, den blev drevet som factory supplier. Vi malkede køerne i en 40 bås malkekarrusel ca. 1,5 timers arbejde inkl. vask. En rotation tog 7 minutter altså 40 køer malket på 7 minutter omregnet ca. 10 sek. pr. ko.

På gården lavede jeg alt, fik stort ansvar og blev behandlet som et familiemedlem.

Geoff og jeg blev som brødre, selvom der er 10 år imellem os, og den dag i dag har jeg stadig megen kontakt med Geoff og Rochelle.

Når pengene igen rækker til en flybillet, ville næste stop blive New Zealand - et paradys og mit andet hjem.

Lykkemagerne

Der findes bøger, som man er glad for at have læst, og en sådan bog er Lykkemagerne.

Lykkemagerne er en historisk kulturanalyse om livet og livssynet indenfor tre - fire kulturelle miljøer i 1700-tallet. Bogen beskriver forholdene i landsbyen Gørslev under Giesegård-Juellund godser mellem Ringsted og Køge på landboreformernes tid. Det er ikke hovedgårdene og godsernes historie, men beskrivelsen af livet på et gods.

Den bærende skikkelse i fortællingen er godsforvalter Søren Klestrup (1737-1801), der virkede på Giesegård fra 1765/66 til 1801. Han var en af sin tids fremadskuende skikkelser, der tidligt så nødvendigheden i reformer af godsets drift. Der berettes om hans forhold til ejeren og til udvalgte fæstebønder i landsbyen. Bogen har mange afsnit, hvor der gøres rede for tidens holdninger og skikke, der ofte er sat ind i en europæisk sammenhæng.

Forfatteren deler bønderne op i to hovedgrupper: de stræbsomme og de fatalistiske. De stræbsomme bønder er dem, der vil udvikle deres fæstegård ved fornyelse af driften, og de fatalistiske bønder er dem, der ikke prioriterer gårdens drift højest, men gerne opholder sig på kroen.

I afsnittet "Mod åndelig udskiftning" er der to kommentarer til landboformerne:

"I begyndelsen af 1800-tallet blev det muligt at vise konturer af de store jordfordelingsreformer, om end den endelige dom først kunne afsigs generationer senere, ja måske først når landbruget ikke længere var nationens bærende erhverv.

Som så mange andre steder havde udskiftningen i Gørslev efterladt beboerne i helt nye rum, som først skulle tages i besiddelse. Byen mistede i 1799 en fjerdedel af sine beboere og de bedste af sine gårde. Den tidligere sammenbyggede landsby så mærkelig ud med gabende huller i den krumme gårdrække. Ude på markerne kunne udflytterne til gengæld gå rundt og beskue hver deres firelængede gård, som et helt lille gods. Når man ikke længere kunne bo inde i den lune landsby, blev det på udmarkerne hurtigt fint at anlægge have, opkørsel og allé i lille skala, som folk kendte fra de store herregårde. De nye bønder efterlignede i det stille dem, som de på andre områder gerne ville væk fra. Gårdfolkene kunne nu for første gang betragte deres jord på én gang. De kunne se ud over hele deres areal, og det gav en ganske anden overskuelighed over ens muligheder, end dengang agerstrimlerne var fordelt i den store bymark. Aldrig før havde nogen oplevet, at en begivenhed som udskiftningen i den grad var blevet til form.

.....

Måske ville det tage tid, men lidt efter lidt ville alle også blive udskiftet ind i hovedet. Om ikke andet ville omstændighederne tvinge dem til det. Argumentet med omstændighedernes tryk var som regel godt ment, men indeholdt også et vist mål af grumhed. Det drejede sig om en tvang af den slags, som var svær at se, lige modsat den tydelige frihed, som reformerne så ivrigt ville gøre op med.

Den totale individualitet og selvejendom for hver en lille bedrift kunne måske også i det lange løb føre til, at landbrugerne konkurrerede hinanden ihjel i deres indbyrdes driftighed. Måske ville de titusindvis af nye selvstændige

bondegårde engang i fremtiden endda blive affolkede og sammenlagt til en slags nye godsbrug, omtrent af den størrelse som alle kendte. De havde jo vist sig at være ret effektive."

Lykkemagerne bør læses af alle med kulturhistorisk interesse!

OGN

Palle Ove Christiansen

Lykkemagerne

Gods og greve, forvalter og fæstere i 1700-tallets verden.

Gyldendal.

261 sider.

Markvandring hos en kongsbonde

Under et ophold på Færøerne i sommeren 2003 besøgte vi kongsbonden Rasmus Skorheim i Selatrad på Østerø. Rasmus er den bonde på Færøerne, der har næstmest jord, 10 - 12 ha indmark og 12.000 ha udmark. Han fik tildelt sin kongsgård i 1980, men hans slægtsforskning viser, at for 300 år siden sad en af hans forfædre på kongsgården.

Rasmus har 22 malkekøer samt nogle ungreter på kongsgården foruden 400 får på en tilkøbt gård. En færøsk gård vurderes efter, hvor mange får der kan græsse på arealet og ikke på selve tilliggendet. (Det er ligesom med den gamle vurdering af de danske skove, der vurderedes efter antal oldensvin.)

På kongsgården er der rørmalkningsanlæg. Køerne kom ikke ud om sommeren, for det var bedre at hente græs til dem. I laden opbevarede man græs i store siloer.

Vi fik fortalt om fåreslagtingerne, som foregik på stedet, og om tørring af fårekødet, så det efter nogle måneder var spiseklart.

Efter en frokost med færøske specialiteter skulle vi i marken. I tre timer gik og klatrede vi rundt på fjeldet, og vi kom op i 185 meters højde. Om sommeren går Rasmus en gang om ugen op og ser til sine får, om vinteren hver dag. Turen i fjeldet klarer Rasmus på to timer.

Om sommeren tager Rasmus turister med op i fjeldet. Det tager noget længere tid, for ikke alle er lige lette til bens, og ingen er vandt til at færdes i fjelde. Da vi efter megen møje og besvær kom op på fjeldet, var der en flot udsigt, og så langt vi kunne se, tilhørte fjældet Rasmus.

Inger og Henning.

NYT FRA KREDSENE

Vestsjællandskredsen

Den 12. juni havde kredsen en meget interessant dag på Fyn. Første besøg var på Ulriksholm Slot, hvor familierne Hansen og Claudie viste rundt i renaissanceslottet, som er opført af kong Christian den Fjerde og hans søn Ulrik Christian Gyldenløve. Slottets indretning viser beboernes store interesse for antikviteter.

Efter dette tilbageblik fortsatte vi til nutiden, hvor vi besøgte Rosborgs Gartneri i Bellinge. Først spiste vi det medbragte, og gartneriet gav øl/vand og kaffe. Så fortalte Lars Rosborg, at han - som ung gartner - i 1980 havde købt et gartneri med 20.000 m² drivhus. I 1985 lagdes produktionen om til pottplanter og i 1998 begyndte dyrkningen af krydderurter. De sælges under navnet "Gloria Mundi" (verdens herlighed). Det er små potter, der er beregnet til at stå i vindueskarmen.

Der har været konstante udvidelser af gartneriet, der med sine 16 ha under glas er Nordeuropas største.

Fra besøget på Rosborgs Gartneri i Bellinge. Til højre ses gartneriets ejer Lars Rosborg sammen med Villy Langthjem, der havde tilrettelagt Vestsjællandskredsens meget interessante tur til Fyn.

I 1995 opførtes et kraftvarmewærk, som er det eneste værk, der ikke har fået statstilskud. Årsagen er, at der er fjernvarme i de ældste drivhuse, men fjernvarmewærket kunne ikke dække gartneriets øgede behov, og derfor byggede gartneriet sit eget, men uden tilskud.

Der produceres 35.000.000 pottplanter, fortrinsvis roser, og 9.000.000 pletter med krydderurter.

Der er ca. 250 fastansatte medarbejdere i gartneriets forskellige afdelinger. Der hører 44 ha landbrugsjord til gartneriet. Blomsterne sælges dels på hjemmemarkedet, dels til Tyskland, Frankrig og England. Det største problem med Frankrig og England i forhold til Holland er afstanden, og Lars Rosborg ser et problem i, at salgsorganisationerne er blevet for store, så de kommer ikke ud i hjørnerne, hvor pengene er.

Vi blev vist rundt i drivhusene af Lars Rosborg, og beundrede den nyanlagte frugthave.

Det meget informative besøg sluttede med en forfriskning, hvilket også var tiltrængt efter turen gennem drivhusene. Inden vi forlod gartneriet fik vi alle en blomst og en pakke med krydderurter.

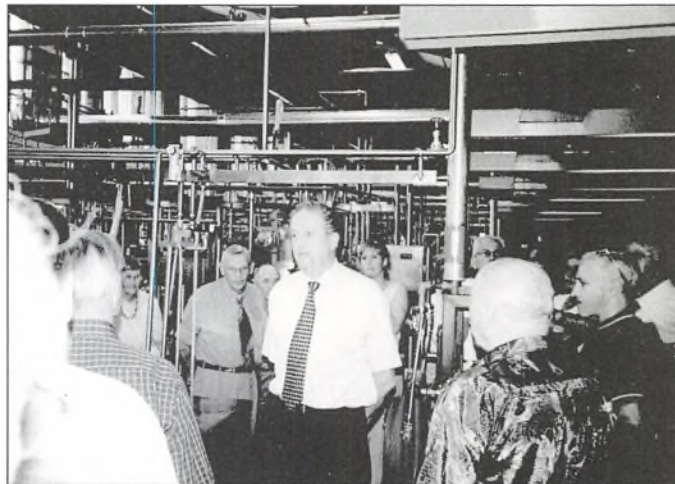
Turens tredje besøg gjaldt fremtiden. Det var Dalum tekniske Skole, hvor forstander J. M. Buch Kristensen og frue tog imod.

I kantinen fik vi hjemmelavet is med frugt og kaffe. Derefter fortalte forstanderen om stedets historie fra skolemanden Kresten Kold anlagde Dalum Højskole i 1852 til Mejeriskolen blev en selvstændig enhed i 1979.

Siden da har Dalum Tekniske Skole udvidet sig til et center for uddannelse i levnedsmidler.

Der er fire grundlæggende uddannelsesmuligheder:

- 1) jordbrugsafdelingen med 100 tdr. land og husdyr,
- 2) levnedsmiddeluddannelserne - kok, tjener og bager,
- 3) mejeriuddannelsen for hele Norden suppleret med internationale kurser og
- 4) HTX - teknisk gymnasium.

Fra træningsmejeriet på Dalum Tekniske Skole. Midt i billedet ses forstander J. M. Buch Kristensen

Endvidere har Dalum Tekniske Skole videregående uddannelser, der ligger i forlængelse af de fire grundlinier.

Dalum Tekniske Skole har årligt over 4.000 elever og kurser, hvilket svarer til 900 årselever.

Om fremtiden sagde forstanderen, at man har planer om fusion med Gartneriskolen Søhus og man vil gerne samarbejde med Dalum Landbrugsskole og AMU-centeret.

Vi så skolen med bl.a. træningsmejeriet og kørte til sidst til landbruget med skolens gård.

Foruden køer, svin og heste var der også en krokodillefarm. Forklaringen var, at et drivhus, som ikke længere blev brugt til gartneruddannelsen, var overtaget af anlægsgartnerne. Opgaven for et hold anlægsgartnerne havde været at skabe et sidestykke til "Randers Regnskov".

Resultatet er overvældende, og i regnskovens vandløb lever krokodillerne sammen med skildpadder og forskellige tropefisk.

Forstander J. M. Buch Kristensen fortalte, at på grund af fjernsynets udsendelser er de to mest søgte uddannelser kok og anlægsgartner.

Besøgene på Rosborgs Gartneri og Dalum Tekniske Skole var kommet i stand ved kredsens næstformand, Villy Langthjem, der i årene 1984-2002 var i bestyrelsen for Dalum Tekniske Skole, fra 1994 til 2002 som formand. Villy Langthjem var valgt til bestyrelsen som repræsentant for mejeribrugets arbejdsgiverforening. I bestyrelsen sidder også Lars Rosborg. Takket være de personlige kontakter fik vi en uforglemmelig dag, der sluttede på Hotel Nyborg Strand med en festlig middag.

Efterårsudflugten den 11. september til Kalundborgegnen. Vi samles kl. 13.00 ved "Loch Ness" - et naturområde ved Spangbro, hvor en privatmand o. 1960 ændrede en mose til et interessant sted med et rigt fugleliv.

Derefter kører vi til Melbygård, hvor vi drikker kaffe og hører om Statoilraffineriet. Dagen slutter med en rundvisning på raffineriet, hvor vi køres rundt i bus.

Tage Jeppesen

Vejle Amtsskreds

Onsdag den 11. juni havde bestyrelsen arrangeret sommermøde hos Karen og Therkild Møller, Lillerupholm nær Gedved. Vi samledes kl. 15.00 i den store pragtfulde have. 60 medlemmer havde fundet vej. Efter at have nydt den medbragte kaffe fortalte Therkild Møller om gården og dens drift, der omfatter 140 ha og 100 søer foruden slagtesvin. Der er to ansatte. Derefter fortalte han om familien, der havde været på gården i ni generationer, og til sidst træk fra gårdens historie. Efterfølgende var der "åbent hus" overalt, ude som inde, bortset fra hos grisene. Vi var virkelig vidner til en flot, velholdt og opdateret bedrift.

Fra Lillerupholm kørte vi til Ovsted kirke, som er Danmarks højest beliggende. Præsten, Benedicte Baggesgaard, bød velkommen, og efter en fællessalme fortalte hun med megen humor om kirken og dens historie.

Kl. 18.30 var der middag på restaurant Ejer Bauehøj. Efter middagen holdt lokalhistorikeren Anna Rasmussen, Hylke, et foredrag om egnen, om Skanderborg Slot og om de rytterbønder, der var knyttet hertil.

Vi sluttede en dejlig dag med en aftensang og kan se tilbage på et vellykket arrangement.

Efterårsmødet er fastsat til 7. oktober kl. 19.30 i Vingstedcenteret. Pens. museumsleder Søren Manøe, Ølgod fortæller om Slavekrigen i 1848. Den forunderlige krig, som ikke er omtalt i historiebøgerne!

Jens Jakob Jakobsen

Haderslevkredsen

Kredsens sommerudflugt den 26. juni var henlagt til Knivsbjerg, hvor medarbejder ved Knivsbjerg Jugendhof Martin Ritter viste rundt og fortalte.

Knivsbjerg er med sine 97 m o. h. det næsthøjeste punkt i Sønderjylland, kun overgået af Skamlingsbanken. I 107 år har Knivsbjerg været det kulturelle samlingssted for de tyske mindretal i Nordslesvig.

Martin Ritter sagde, at tysk kultur er meget andet end Bismarck og nazismen, og derfor er der stadig et tysk mindretal i Sønderjylland. Mindretallet lever sit normale liv i landsdelen, og det erkender, at grænsen ligger fast, det er loyalt overfor den danske stat og for det danske kongehus.

Knivsbjerg er det kulturelle samlingssted, og her ligger ungdomsgården, der er et kursussted for børn og unge. Først og fremmest for mindretallets børn, men her kommer også børn fra især det tidligere Østtyskland, som skal lære noget om vesteuropæiske normer og demokrati. Knivsbjerg ungdomsgård tilbyder også kurser for danske børn, som om sommeren kan tage et ophold og bl. a. udvide deres idrætsfærdigheder. Efter den meget interessante rundvisning samledes vi i ungdomsgårdens kantine til kaffe, og Martin Ritter fortalte bl.a. om sin egen baggrund i det tyske mindretal.

Efter dette meget indholdsrige besøg kørte vi til Kalvø, hvor kaffebordet ventede. Her fortalte Jens Knudsen om Kalvø, der indtil 1847 tilhørte gårdene i Sønderballe, der benyttede den til græsning for ungkreaturene. I 1847 købte kaptajn Jørgen Bruhn fra Åbenrå øen og anlagde et skibsværft. Nogle af datidens største sejlskibe blev i løbet af de næste 20 år bygget på Kalvø. Bruhns arvinger solgte i 1898 øen, og efter et par ejerskift købte Junkers Savværk i Køge Kalvø for at anlægge en cellulosefabrik der, men det blev ikke til noget, og i 1974 købte Miljøministeriet øen.

På Kalvø ligger et badehotel, nogle faste boliger og seks sommerhuse, som ministeriet gerne ville af med, men de har foreløbig fået lov til at blive der i 20 år.

Der er meget smukt ved Kalvø, ikke mindst turen dertil over dæmningen. Og vil man nyde stedets natur, kan man gå øen rundt på 20 minutter.

OGN

Lolland-Falsterkredsen

Kristi Himmelfartsdag gik turen for Lolland-Falster kredsens medlemmer til Askø og Lilleø i Smålandshavet. Vejret var aldeles strålende og vi mødtes på Bandholm Havn, hvorfra færgen sejlede os til Askø. Lilleø er forbundet til Askø med en dæmning.

Ved kirken blev vi modtaget af graveren, som fortalte om kirken historie. Efter en rundtur på kirkegården, besøgte vi ø-museet, som øernes beboere har indrettet i en tidligere stald ved præstegården. Derefter kørte vi rundt på både Askø og Lilleø godt guidet af Ib Lund Hansen, som selv bor på Lilleø. På turen rundt viste Ib os stedet, hvor tidligere forstander på Næsgaard Agerbrugsskole Hartvig Larsen i 70-erne planlagde et stort udtørningsprojekt i Smålandshavet - projektet blev ikke gennemført. Vi sluttede opholdet på øerne med at drikke vores medbragte eftermiddagskaffe i Ibs have.

dflugten sluttede i Knuthenborg Safaripark, hvor dyrepyskolog Lisbeth Høegh tog os med på en tur i parken for at "lægge dyrene i seng" - vi var i stalden hos blandt andet girafferne og næsehornene - flere prøvede at løfte på et næsehorns horn - hornet er i virkeligheden ikke horn med sammenvokset hår. Vi fik også forevist parkens nye publikumsbygning.

Inger Skafte Jensen

Ringkøbingkredsen

Den 26. juni havde kredsen en meget vellykket og interessant tur til Vedersø. Vejret viste sig fra sin bedste side, så busturen gennem det genoprettede naturområde ved Vest Stadil Fjord var en herlig oplevelse. Knud Tarpgaard fortalte undervejs om området.

Bagefter besøgte vi den gamle herregård "Åbjerg", der ligger meget smukt med udsigt over Åbjerg Sø. Den parklignende have er en smuk ramme om gården, som er særdeles velholdt både ude og inde. Åbjerg er en perle i rækken af gamle gårde. Den ejes af søskendeparret Elin og Kjeld Ingvarsdan, men beboes af Elin og hendes mand Kjeld Pedersen.

Aftenen sluttede med kaffe og generalforsamling i Vedersø Sognegård, hvor Knud Tarpgaard fortalte morsomme træk om Kaj Munk og Vedersø.

Aftenen havde 38 deltagere.

Agnethé Stampe

Midtjysk kreds

Den 14. juni aflagde kredsen et besøg på Elmuseet i Tange ved Bjerringbro. En 800 meter lang dæmning blev bygget lige efter Første Verdenskrig samtidig med anlæggelsen af Gudenåcentralen. Gudenåen blev stemmet op og dalen bag dæmningen oversvømmet. Resultatet blev Danmarks største kunstige sø, den smukke Tange Sø, der forsyner værkets tre francisturbiner med vand.

Der er oprettet et museum på Gudenåcentralen med en verden af oplevelser, leg og aktiviteter i et 3.500 m² stort udstillingslokale, som begejstrede de 25 fremmødte medlemmer. På museet findes mange interessante el-ting fra en gammel dampmaskine til kong Frederik den Niendes første elektriske barbermaskine. Her kan opleves næsten alt fra elektricitetens barndom til i dag. Det var også muligt at tage en tur rundt i museets frilandsafdeling, hvor man kunne fornemme, hvordan brugen af elektricitet totalt har ændret vores hverdag, og hvor man kunne se, hvordan form og design er skiftet med tiden.

Efter besøget i museet mødtes vi på "Café Edison", hvor der blev afholdt generalforesamling.

Anders Knudsen Pedersen, Gjerbøl, ønskede at fratænde sin bestyrelsespost og foreslog i stedet Esben Oddershede, Søgård. Han blev valgt og Anders Knudsen Pedersen blev takket for sit store arbejde for Midtjysk Kreds, ikke mindst for tilrettelæggelsen af Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde i 2002 i Hanstholm.

Torsdag, den 3. juli havde kredsens indbudt til en opvisning på Kongenshus Hede af en trænet hyrdehunds formåen til at kontrollere en fåreflok. Vi mødtes i silende regn ved parkeringspladsen tæt ved Kongenshus Mindelund og overværede en flot opvisning i et indhegnet areal i nærheden.

Hyrdehunden blev ledet af Gl. Amstrups ejere, Jette og Cato Barslund, der har 950 moderfår på og o. 1500 lam, som hele sommeren holder til på heden, hvor de indgår i områdets naturpleje.

Det har vist sig, at ikke blot undgår man ved fårenes tilstedeværelse at mindske vækst af uønskede krat- og plantevækster, men der opnås også en større tiltrækning og avl af fugle og andet vildt. Sidst på efteråret bliver alle fårene taget hjem til gården Gl. Amstrup til efterafgræsning af økologiske kløver- og græsmarker. Ved juletid tages moderfårene på stald, så dyrene får de bedste betingelser før den travle læmme-tid. Moderfårene er krydsningsdyr, fremavlet af forskellige racer, såsom Gotlandsk pelsfår, der er kendt for at klare sig godt på heden, og som har gode moderegenskaber, new zealandske Suffolk og engelske Texelfår. Det har vist sig at være en god kombination, der giver kødfulde slagtelam.

Ved kaffebordet fortalte det særdeles veltalende ægtepar om deres arbejde med hyrdehunden og fårene. Efter kaffen blev der lejlighed til at besøge Gl. Amstrup gårdbutik, beliggende Nr. Hedevej ved Vroue. Trods det dårlige vejr var der 30, som var mødt frem.

Der arrangeres besøg på virksomheden "Dantherm", Marienlystvej 65, Skive, lørdag, den 4. oktober.

Vi samles i kantinen kl. 14.30, hvor der serveres kaffe, og hvor ingeniør Henrik Børsting vil fortælle om den store virksomhed og derefter stå for et par timers rundvisning.

Oplysninger om "Dantherm" kan forøvrigt findes på hjemmeside: www.Dantherm-HMS.com.

Derefter er der afgang til Bentas Cafeteria, Vinkelvej, Nr. Søby ved Højslev, hvor der serveres middag kl. 17.30. Herefter vil folketingsmedlem Inger Støjberg, der er kandidat fra Morsø-kredsen, fortælle om arbejdet i Folketinget. Det er nødvendigt med tilmelding senest 28. september til Knud Høstgaard Møller tlf.: 97 56 40 71.

Både Henrik Børsting og Inger Støjberg stammer fra slægtsgårde, og deres forældre er medlemmer af foreningen.

E. Overby

Sjælland Syd

Den første af kredsens to sommerture afholdtes den 25. juni. 60 medlemmer var mødt frem på Mørup Hovedgård ved Fjenneslev, der ejes af Sorø Akademi.

Gården, der er på 500 tdr. land, har siden 1982 været forpagtet af Esben Tue Christensen, Englerupgård. Han fortalte om gårdens historie og drift.

Mørup Hovedgård var fra 1830-34 landbrugsskole, den første landbrugsskole, som virkede i praksis, men forsøget blev ikke vellykket.

I 1993 blev hovedbygningen restaureret, og er nu lejet ud til et en gros skofirma, der både har udstilling og privatbolig. Vi fik lov at se hele hovedbygningen.

Kaffen blev drukket i parken.

Derefter kørte vi til Sorø Akademi. Vi fik en grundig omvisning i kirken og Akademihaven. Vi spiste vores medbragte mad i fint solskinsvejr uden for Akademiets Drivhus, og skovfogeden fortalte om skolens drift og historie.

Den 9. juli havde kredsens sin anden sommerudflugt. Denne gang besøgte man Skælskøregnen.

I Høve Valgmenighedskirke fortalte valgmenighedspræst Iben Snell om baggrunden for valgmenighedens oprettelse, nemlig de gudelige vækkelser under Grevskabet Holsteinborg. Derefter fulgte en meget interessant gennemgang af kirkens bygning fra 1880 og dens betydelige udsmykning og symbolik.

Derefter besøgte de 120 medlemmer Højstrupgård, hvor man begyndte med en kaffepause i gårdens store have. Så fortalte ejeren, Lars Ellegaard, om gårdens historie. Hans oldefar var kommet til gården i 1867, han var et åndsmenneske og projektmager (var med til at oprette friskole og valgmenighed), farfaderen var frøavler (byggede hovedbygningen for indtægten af et års gulerodsfrø), faderen var sukkerroedyrker og han selv er griseproducent.

Om driften fortalte Lars Ellegaard, at der drives 300 ha inkl. pasningsaftaler. Der er en specialproduktion af minigrise, en so vejer 35 kg - omkring en syvendedel af en almindelig so. Der er 320 søer, der i gennemsnit får 6 grise pr. faring. Grisene sælges over hele verden. Minigrisene bruges til test af medicin, for det forlanges, at inden medicin frigives til mennesker, skal det også være prøvet på et større husdyr, og her kommer minigrisene ind, som let håndterlige forsøgsdyr.

Genetikken i avlsarbejdet styres fra Göttingen, hvorfra Lars Ellegaard har fået sine rettigheder til produktion og salg.

Udflugten sluttede på Skælskør Folkehøjskole, hvor lærerne Ellen Juhl og Birte Jelnæs tog imod og fortalte om højskole og viste rundt.

Den gamle Antvorskov Højskole blev i 1973 flyttet til Skælskør, og ligger smukt ved Skælskør Fjord. Efter rundvisningen var det tid til at nyde den medbragte mad, og gøre status over en oplevelsesrig dag.

Solveig Holtet-Kristiansen

Vendsysselkredsen

Kredsen havde en meget interessant aftenudflugt til Bygholm Vejle den 14. juni. 25 medlemmer var mødt frem. Selskabet blev modtaget af inspektøren ved Vejlerne, der fortalte om vejernes udtørring og det naturområde, der kom ud af det mislykkede inddæmningsprojekt.

Vi samledes derefter til kaffe med efterfølgende generalforsamling, og der var genvalg til Poul Frederiksen og Kræn Hjortlund.

Efter generalforsamlingen var der mulighed for at køre rundt om vejlerne, der har et meget rigt fugleliv. *Frede Houbak*

Syddlige Sønderjylland

Den 14. juni havde kredsens en meget velbesøgt udflugt med 80 deltagere til egnen omkring Schackenborg. Vi samledes ved slottet, hvor godsforvalter Søren Frederiksen fortalte historien om Schackenborg, hvorefter vi kørte til avlsgården Rø, hvor vi hørte om godsets drift. Anders Lausten sørgede for frokosten, der bestod af grillstegte pølser af hjortekød. Vi fik forevist Møgeltønder kirke og fortsatte til Margrethediget. Næste besøg var på den gamle herreborg Trøjborg, hvor vi så ruinen af Rantzauslægtens engang så imponerende slot og den store lade fra 1600-tallets anden halvdel, der ligger som en del af det nuværende bygningskompleks.

Dagen sluttede på Hjortegården ved Bredebro, hvor Anders Lausten serverede hjortesteg. Det var en gemytlig afslutning på en interessant dag.

Den 17. juli havde kredsens aftenudflugt til Krus Mølle, hvor Nina og Henrik Loff fortalte om den gamle vandmølle og gård. I den gamle kostald er indrettet selskabslokaler, og her holdt vi generalforsamlingen, der forløb uden problemer med genvalg til Jørgen Jacobsen, Helge Mathiesen, Bent Clausen og Chr. A. Krog. Derefter var der lejlighed til at besøge butikken på Krus Mølle, der tilbyder mange slags brugskunst.

Chr. A. Krog

Nordsjællandskredsen

Valdemarsdagen besøgte kredsens først Orø, hvor vi i bus blev vist rundt på øen. Vores guide viste os alt det, som Orø havde at byde på, men han tilkendegav også sin manglende respekt for det landbrug, der udvikles i lokalsamfundet.

Udflugten sluttede på slægtsgården Maglehøjgård i Hammer

Bakker, hvor fru Inge Brogaard Jensen serverede eftermiddagskaffe.

Signe Jensen

Fynskredsen

Turen til Samsø den 26. juni var meget vellykket. Undervejs til færgelejet i Hou fortalte Poul Mahler om Samsø, hvilket var en fint introduktion til besøget. På Samsø blev vi guidet hele øen rundt af en lokalkendt. Vi besøgte også Poul Mahlers fødehjem, som ejes af to brødre, der driver gården med en alsidig grønsagsproduktion.

De knapt 40 deltagere havde en stor oplevelse af turen.

Mogens Andersen

Ribekredsen

Den 16. juni havde kredsen udflugt til Hodde, hvor vi først besøgte Aase og Henning Urup, der levende fortalte om deres bedrift med svinebesætning og hestestutteri. Vi gik ned til engdraget, hvor der gik mange heste, og det var en meget smuk oplevelse på den skønne sommeraften.

Derefter så vi Hodde skolemuseum og kirke og sluttede med kaffe på Hodde Gl. Kro. Der deltog 35 medlemmer.

Grethe Plagborg

Århus Amtskreds

Kredsens besøg hos Datagraf i Auning måtte aflyses p.g.a. for svigtende tilmelding, til gengæld blev turen den 19. juli sammen med Gl. Estrups Venneforening og Karlelaug en succes. Først besøgte man Spendrup, hvor arkivar E. Overby fortalte om St. St. Blicher, der havde sin lange embedsperiode her.

Derefter besøgte et landbrugsmuseum ved Hadsund, hvor der var en meget imponerende samling af motorer. Vi fortsatte til Lille Vildmose, hvor vi så et nyåbnet museum for mosebruget, og dagen sluttede i Mariager, hvor vi først så byens interessante museum og derefter blev vist rundt i omegnen af museumsleder Vagn Andreasen.

Det var en på alle måder vellykket tur.

Henry Slemming

Himmerlandskredsen

Kredsen afholdt onsdag den 7. maj gårdbesøg med efterfølgende generalforsamling. Medlemmerne mødtes hos Eva og Ove Rasmussen, "Skovsgård", som er beliggende ca. 5 km fra

Hobro mod Mariager. Skovsgård var et meget interessant landbrug med mange aktiviteter.

Med blandt andet halmformidling af flere 100 tons halm til kraftvarmeværker landet over, halmen kommer dels fra egne marker, dels fra opkøb, der er kombineret med, at der drives en meget stor maskinstation med 3 store mejetærskere samt 3 bigballepressere.

På gården forefindes et meget stort savskæreri, hvor der opskæres store mængder tømmer.

Der er også en afdeling, hvor tre mand er beskæftiget med opskæring af pejsebrænde, som pakkes på paller klar til salg. Transporten af halm, tømmer samt pejsebrænde foregår med egen vognmandsforretning bestående af tre store lastvognstræk.

Eva og Ove Rasmussen har sammen med en søn og svigerdatter købt det "Gl. Blindehjem" som ligger nede ved fjorden og er nabo med Skovsgård. Bygningerne var ved besøget under restaurering for 30 mill. til et nyt hotel.

Generalforsamlingen blev afholdt på Hotel Fyrkat. Efter formandens beretning, og kassererens forelæggelse af regnskabet, var der valg til bestyrelsen, alle valg var genvalg.

Aftenen sluttede med kaffebord.

Tirsdag den 17. juni var kredsen på en bustur til "Overgård" ved Hadsund. Godsforvalter Stig Andersson viste os rundt og fortalte om gårdens drift. Under Overgård hører 3355 ha, hvoraf 1631 er markjord, 1342 skov (incl. Dronninglund Storskov på 916 ha og Hytten skov på 62 ha), Strandenge og øer 66 ha, andet 316 ha.

Overgård blev i 1545-47 bygget af rigsråd Jørgen Lykke, også kaldt "Danmarks sidste ridder".

Han var en af den tids mægtigste mænd. Samtidig med han byggede Overgård, byggede han også "Lerkenfeldt" ved Farsø.

Det var fra 1938 og til 1981, at den kendte modstandsmand Flemming Juncker ejede Overgård. I denne periode blev der inddæmmed ca. 1000 ha jord af Kattegat.

At det er store forhold kan bedømmes på, at der findes 55 km bilfaste veje på gården.

Aftenen sluttede med kaffebord på Hadsund Færge Kro.

A. C. Winther Hansen

Nye medlemmer

Lilly og Peter Madsen
Møllevangen 12
Bistrup, 4700 Næstved

Gårdejer Hans Jensen
"Kajemose"
Sørningevej 1
Kajemose
4450 Jyderup

Gårdejer
Jens Ebsen Thyssen
"St. Asbjerg"
Asbjergvej 8
Sinding, 7400 Herning

Gårdejer Harald Olsen
Næblerødvej 5, 4250 Fuglebjerg

Gårdejere
Inger og Kaj Stryg
"Kappegård"
Eskildstrup Vestergade 79
4863 Eskildstrup

Kirsten Munch Christensen
Tofteengen 1
4684 Holme-Olstrup

Gårdejere Ingrid og
Niels Rein Andersen
"Åkærgård" Åkærvej 4
3330 Gørløse

Gårdejere
Lone og Arne Porse
"Fredenslund"
Rygårdevej 2
Vivild, 8961 Allingåbro

Gårdejer
Jens-Arne Borum
Engelund 35
Fabjerg
7620 Lemvig

Gårdejere Karin
og Christian Bonde
"Anna Bondes Minde"
Lillefort 5, 6100 Haderslev

Elisabeth Jørgensen
og Erik Michaelsen
Ulshøjvej 18, 4400 Kalundborg

Gårdejerer Lis og
Jørgen Jacobsen
"Busholm"
Busholmvej 7
6240 Løgumkloster

Gårdejer Gerda og
Arne Nicolaisen
Jørgensgårdsvej 49
6240 Løgumkloster

Gårdejere Mona og
Valdemar Jørgensen
"Clemenshave"
Skørringskovvej 28
4930 Maribo

Proprietær Ole Olsen
"Horskjærgård"
Horskjærvej 12, 6580 Vamdrup

Gårdejer Lauritz Lauritzen
"Pedersminde"
Hjortevadvej 11
Hjortevad, 67660 Ribe

Gårdejere Sine
og Ole Peter Hansen
"Åhalsegård"
Kirkedalsvej 25
Rutsker, 3790 Hasle

Kirsten S. og Jens Chr. Larsen
Sorø Landevej 10, 4189 Sorø

Gårdejer Chresten F. Friis
"Søndergård"
Simmerstedholm 3
6500 Vojens

Returadresse: Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv

Søde ord og dyre løfter

Forfatteren, pensioneret overlærer Erling Petersen, Fuglebjerg, der har skrevet talrige bøger og artikler, udsendte i 2002 - på sin diamantbryllupsdag - bogen "Søde ord og dyre løfter - optegnelser fra tingbøger", der er bearbejdningsstudier i justitsprotokollerne fra Vordingborg Rytterdistriks Birk og Øster Flakkebjerg Herred i 1720'erne. Foruden beskrivelser af selve retssagerne gives der

også fortræffelige beskrivelser af tidens forhold. Det er interessante beskrivelser, hvis faglige indhold kan glæde alle. Bogen er på 128 sider.

Her bringes et afsnit fra kapitlet:

De sørgende enkers trøster

I det første halvandet århundrede efter reformationen var det såre almindeligt, når et præsteembede skulle besættes efter et dødsfald, at der så blev taget et vist hensyn til den afdøde præsts efterladte familie således, at den nykaldede præst giftede sig enten med hans enke eller med én af hans døtre og i sidstnævnte til fælde ofte måtte have sin svigermoder boende i den præstegård, hvor hun tidligere havde været enerådende. Det var det såkaldte konserveringssystem, man således praktiserede, og det havde den fordel, at sognet og den nye præst undgik udgifterne til pensionering af enken. Det var så almindelig en foreteelse, at man immervæk talte om de tre K'er, som en nyansat præst erhvervede sig samtidig, nemlig kjole, kald og kone. Da man desuden anvendte udtrykket brød om embede, ja så affødte det meget forståeligt den udbredte vittighed om, at ingen fik brød, uden han jo måtte tage et stykke kød med i købet.

Konserveringssystemet nåede sit højdepunkt i det 17. århundrede og et stykke ind i 18., men efter de første årtier af dette afløstes det af andre former for enkepensionering, selv om det naturligvis stadig forekom, men i så tilfælde altid på frivilligt grundlag, ja, det kunne endog undertiden hænde, at en præst ægtede sin afdøde embedsbroders enke fra et helt andet sogn. Det hørte nok til sjældenhederne, at en præst gentog den bedrift mere end én gang, men det gjorde imidlertid Daniel Clausen Plum, der fra 1748 til 1777 var sognepræst i Bårse og Beldringe. Han var iøvrigt selv præstesøn, født den 20. oktober 1707 i Veterslev ved Ringsted som søn af sognepræst Claus Plum og Agnete Kellinghuusen. Han blev student fra latinskolen i Helsingør i 1729, men han forhastede sig ikke med sine studier, eftersom han først blev teologisk kandidat den 5. august 1745. Hvad han fordrev tiden med i de følgende to år, fortaber sig i det dunkle, men 1. september 1747 blev han personel kapellan hos sognepræst Hans Wivild i Bårse og ydermere ordineret på sin fødselsdag, og da Hans Wivild døde maj 1748, blev han den 14. juni kaldet til sognepræst for de to sogne.

Skønt Hans Wivild efterlod sig en enke, Abelone Raklev, som var jævnaldrende med Daniel Plum, agtede han dog ikke at ægte hende, og det var han også lovligt forhindret i, efter som han på det tidspunkt var gift og endda havde været det en halv snes år. Det fremgår af Glostrup kirkebog, at "torsdagen den 28. august 1738 loed Daniel Plum. studiosus fra Kiøbenhavn, sig trolove ved Sophia, afgangne hr. Prips, en præsteenche fra Jylland" og "dend 15. september, en mandag, bleve Daniel Plum, studiosus, og Sophie Jensdatter Vildberg ægteviede udi Glostrup kirke."

Med oplysningen om, at Sophia Vildberg skulle være præsteenke, har præsten i Glostrup, der iøvrigt var gift med en kusine til Daniel Plum, gjort sig skyldig i en fejltagelse. Hun var nemlig ikke præsteenke, men præstedatter. Hendes forældre var sognepræst i Durup og Tøndering, Jens Vildberg, og hans anden kone, Johanne Marie Bradt. Det er imidlertid rigtigt, at hun var enke, men det var efter en studiosus og skoleholder i Almind, som hed Jørgen Ibsen Prip. Hun fik i ægteskabet med Daniel Plum en søn, Claus, men var iøvrigt kun præstekone en ganske kort tid, idet hun døde senest 1749.

Den 17. oktober 1749 blev Daniel Plum i Nicolaj kirke viet til Ingeborg Sophia Affarin, datter af sognepræst Chresten Affarin til Høve-Flakkebjerg og hustru Anne Jensdatter. Hun var den 25. november 1745 blevet enke efter sognepræst Andreas Bonsach i Snesere, som hun havde fem børn med. I ægteskabet med Daniel Plum nævnes både en søn og en datter. Hun døde i 1762 og blev begravet i Bårse kirke.

Måske ud fra den gængse betragtning, at enkestand er ynkestand, blev hr. Daniel ikke siddende ret længe alene i præstegården i Bårse, og til hans åbenbare held var der just blevet en præsteenke ledig i den nærmeste omegn, og pudsigt nok var det også denne gang Snesere, der var leveringsdygtig. Andreas Bonsachs eftermand i præsteembedet, Peder Nielsen Agerbech, havde ved sin ankomst til Snesere været gift med en broderdatter af Hans Adolf Brorson, men kort efter hendes død i 1753 havde han giftet sig med Elisabeth Sofie Aggerup, en præstedatter fra Magleby på Møn, og med hende fået tre børn. Men Peder Agerbech døde imidlertid allerede den 1. august 1760, og den 30. juli 1762 blev hans enke så gift med hr. Daniel i Bårse, der således for tredje gang kunne føre en enke til alteret. Om hans første hustru havde børn i sit første ægteskab, vides ikke, men hans anden hustru havde i hvert fald to af sine børn med til Bårse, da de blev gift, og hans tredje hustru havde også to børn med, så det blev efterhånden en noget blandet børneflokk, der undertiden samledes i Bårse præstegård.

Så vidt det kan ses, var Plums tredje kone, Elisabeth Sofie Aggerup ikke helt uformuende. Hun stiftede i 1775 et legat til Bårse sogns fattige på 500 rigsdaler, indestående i Bårse kirke, som hr. Daniel selv på den tid ejede, det fortæller i hvert fald lærer Peder Jensen fra Snesere i sin bog om Snesere sogn. Hun døde i 1777, og hendes arv blev givet til Daniel Plum. Hun havde kvædet sig på at gifte sig med Daniel Plum på det tidspunkt i Bårse, men det blev aldrig til noget. I den pågældende gang; præsten blev gift med en anden enke, og det var i Bårse. Han giftede sig med Elisabeth Sofie Aggerup.

FREDERIKSBERG BIBLIOTEK

3748263577